

Prostor jednotných plateb v EU

Jan Jedlička

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.

Poláčkova 1976/2

140 00 Praha 4

tel.: +420 261 073 308

fax: +420 261 073 004

EU_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Petr Zahradník

+420 261 073 019

pzahradnik@csas.cz

Jan Jedlička

+420 261 073 484

jjedlicka@csas.cz

Alena Smolíková

+420 261 073 308

asmolikova@csas.cz

Obsah:

1. Úvod do problematiky	3
2. Stávající legislativní úprava platebního styku v EU.....	3
Směrnice 97/5/ES o přeshraničních převodech.....	3
Doporučení 97/489/ES o operacích prováděných elektronickými platebními prostředky	4
Nařízení 2560/2001/ES o přeshraničních platbách v euro.....	5
3. Nový právní rámec – návrh Evropské komise.....	6
Návrh Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu.....	6
4. Jednotná eurová platební oblast (SEPA).....	9
Evropský platební výbor.....	9
Cestovní mapa k SEPA 2004-2010	9

1. Úvod do problematiky

Jeden z hlavních ekonomických pilířů Evropské unie – **jednotný vnitřní trh** – začal na základě Jednotného evropského aktu fungovat již od roku 1993. Přesto se v řadě oblastí naplno neprosadil, překážky pro **volný pohyb osob, zboží, služeb či kapitálu** v některých oblastech stále existují. Jednou z nich, i přes učiněný pokrok v nedávných letech, je i poskytování bezhotovostních plateb.

Ačkoliv platí obecný princip jednotného vnitřního trhu v EU, **provádění platebního styku se na národní a evropské úrovni zřetelně liší**. Platby na národní úrovni jsou uskutečňovány rychle, bezpečně a s nízkými náklady, což neplatí vždy pro platby mezi jednotlivými členskými státy. To se týká zejména drobných klientů či malých a středních podnikatelů, kteří nemají možnost si vyjednat přeshraniční platby v EU za stejných podmínek jako mají na úrovni národní. U některých platebních instrumentů stále existují velké cenové **rozdíly mezi evropskou a národní úrovní**, jiné ani nelze přeshraničně aplikovat. Každý členský stát navíc klade na poskytovatele platebních služeb své vlastní často **odlišné právní požadavky**, což zase vytváří překážky pro vstup nových hráčů z jiných členských zemí na trh a snižuje tak konkurenci. Rozdíly se zvýraznily po zavedení společné evropské měny euro, které de facto umožnilo zavedení jednotného hotovostního platebního trhu. Bezhotovostní platby, které jsou z hlediska objemu podstatně významnější, však v celoevropském měřítku nadále zůstávají fragmentované.

Obrazně řečeno přitom platby představují olej, který umožňuje hladce roztáčet kola ekonomiky. Bez řádného a efektivního jednotného trhu plateb nelze dostatečně využít všechny pozitivní efekty vyplývající zejména z volného pohybu zboží či služeb v EU. O tom, že se nejedná o minoritní problém, svědčí i to, že v průměru každý občan Evropské unie provede **za rok 138 bezhotovostních plateb**. Celkový počet všech platebních transakcí (hotovostních i bezhotovostních) v EU dosahuje 231 miliard ročně v objemu okolo 52 bilionů euro. Odborné studie odhadují, že náklady platebního systému dosahují až 2-3 % HDP a **velkou část z nich nesou samotné banky**. Hlavní náklady jsou spojeny s hotovostním platebním systémem, který v přepočtu na jednu transakci stojí mezi 0,30 až 0,55 euro. Oproti tomu náklady bezhotovostního platebního systému dosahují pouze několika eurocentů. Širší uplatnění bezhotovostních plateb, které má zejména v oblasti přeshraničního platebního styku rezervy, by **přineslo zajímavé úspory**.

Proto je důležité vytvoření **Jednotné platební oblasti v celé Evropské unii**, kde by občané, podniky a ostatní instituce mohli provádět platby tak jednoduše a levně, jako to dělají na národní úrovni.

Vytvoření Jednotného trhu plateb v EU vyžaduje jak **samoregulaci ze strany poskytovatelů platebního styku** s cílem prosadit standardizaci a integraci národních fragmentovaných platebních infrastruktur a služeb, tak i **regulatorní zásah evropských institucí**, které mohou poskytnout nezbytný právní základ pro tento proces.

2. Stávající legislativní úprava platebního styku v EU

První kroky k ustavení Prostoru jednotných plateb v EU podnikly evropské klíčové orgány v roce 1997, kdy byla schválena **směrnice 97/5/ES** a **doporučení 97/489/ES**. Většího pokroku bylo dosaženo až v roce 2001 po schválení **nařízení 2560/2001/ES**.

Směrnice 97/5/ES o přeshraničních převodech

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=31997L0005

Cílem směrnice je **zavedení minimálních informačních a kvalitativních požadavků pro přeshraniční platební styk** tak, aby bylo dosaženo převodu finančních prostředků z jedné členské země EU do druhé rychle, spolehlivě a za přijatelných nákladů.

Směrnice je **závazným právním dokumentem**, který musí být pro svou platnost **převeden do národní legislativy**. V případě České republiky se jedná o zákon o platebním styku (124/2002 Sb.).

Nejdůležitější body úpravy směrnice:

- Postihuje přeshraniční převody finančních prostředků **do částky 50 tisíc euro** denominovaných v euro nebo v měnách členských států (*článek 1*).
- Směrnice **vymezuje přesné informace**, které instituce¹ musí v souvislosti s přeshraničním platebním stykem poskytovat svým klientům. **Před provedením přeshraničního převodu** to jsou například doba převodu finančních prostředků od příkazce k příjemci, způsob výpočtu cen (poplatků) za zprostředkování převodu či eventuálně použitý referenční směnný kurz (*článek 3*). **Po uskutečnění převodu** musí instituce klientovi poskytnout například odkaz umožňující identifikovat převod, informace o původní částce přeshraničního převodu, o celkové výši poplatků, apod. (*článek 4*).
- Instituce příkazce musí platbu uskutečnit během stanoveného časového limitu. Pokud ho nedodrží nebo limit není dohodnut a platba nedorazí na účet instituce příjemce **do pěti dnů od zadání transakce**, musí příkazci poskytnout kompenzaci (*článek 6*).
- Instituce příjemce musí přijatou platbu dát příjemci k dispozici během stanoveného časového limitu, pokud ho nedodrží nebo limit není dohodnut a **následující den po dni přijetí platby** na účet banky příjemce platba stále není příjemci k dispozici, musí mu poskytnout kompenzaci. Pokud instituce příjemce prokáže, že zpoždění bylo způsobeno příkazcem nebo samotným příjemcem, nemusí žádnou kompenzaci platit (*článek 6*).
- Pokud instituce příkazce přijme pokyn k platbě, ale **relevantní částka nedorazí** na účet instituce příjemce, musí instituce příkazce příkazci poukázat zpět příslušnou částku (až do výše 12,5 tisíce euro) zvýšenou o úroky a zaplacené poplatky. To platí i pro případ, že selhání je na straně prostředníka (např. korespondenční banka), kterého pro transakci najme instituce příkazce (*článek 8*).
- Veškeré povinnosti kladené na instituce zahrnuté do realizace příkazů přeshraničního platebního styku se nemusí plnit, pokud instituce prokáže, že selhání způsobily **factory, které nemohla ovlivnit** (*článek 9*).

Doporučení 97/489/ES o operacích prováděných elektronickými platebními prostředky

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=31997H0489

Hlavním cílem doporučení je přispět k rozvoji informační společnosti prostřednictvím **zvýšení důvěry spotřebitelů v elektronické platební prostředky**. Za ty jsou považovány platební karty (debetní i kreditní) a produkty telebankingu a homebankingu.

Doporučení **není právně závazným aktem**, Evropská komise v něm deklaruje cílový stav, kterého by chtěla dosáhnout. Pokud se ho nepodaří naplnit, je možné přistoupit k přijetí právně závazného aktu typu směrnice či nařízení.

Nejdůležitější body úpravy doporučení:

- Doporučení stanovuje **minimální požadavky na rozsah informací**, které by měly být zahrnuty v podmínkách pro operace prováděné elektronickými platebními prostředky, a dále minimální povinnosti a odpovědnosti klientů i poskytovatelů platebního styku.
- V **podmínkách vydání a užívání elektronického platebního prostředku** musí být uvedeny minimálně popis elektronického platebního prostředku, popis vzájemných povinností a odpovědností držitele i vydavatele, obvyklá doba vyřízení operací, druh a výše všech poplatků spojených se službou a další (*článek 3*).
- Držitel (klient) je povinen vydavateli **bezodkladně oznámit ztrátu nebo odcizení** elektronického platebního prostředku a až do okamžiku ohlášení držitel nese odpovědnost za ztrátu kvůli tomu utrpěnou, maximálně však do výše 150 euro. Jakmile uvědomí vydavatele – kromě případů podvodného jednání – nenese nadále odpovědnost za vzniklé ztráty (*článek 5 a 6*).
- Vydavatel elektronického platebního prostředku **sděluje osobní identifikační číslo držitele výhradně jemu** a po dostatečně dlouhou dobu uchovává vnitřní záznamy umožňující zpětné dohledání případných chyb (*článek 7*). Vydavatel rovněž nese odpovědnost za neprovedení nebo chybné provedení operace držitele či za operace neautorizované držitelem (*článek 8*).

¹ Institucí se rozumí buď úvěrová instituce definovaná směrnicí 2000/12/ES (to je „podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet“) nebo jakákoli fyzická či právnická osoba jiná než úvěrová instituce, která v rámci své činnosti provádí přeshraniční převody.

Nařízení 2560/2001/ES o přeshraničních platbách v euro

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32001R2560

Hlavním cílem nařízení je **smazat rozdíly mezi různými poplatky účtovanými při platebním styku** uvnitř jedné členské země a mezi dvěma členskými zeměmi. Na rozdíl od směrnice 97/5/ES o přeshraničních převodech se toto nařízení dotýká obecněji všech plateb do částky 50 tisíc euro, včetně transakcí s platebními kartami.

Nařízení je **závazným právním dokumentem s přímou účinností**; pro jeho platnost ho není třeba převádět do národní legislativy.

Nejdůležitější body úpravy nařízení:

- **Poplatky za přeshraniční platební styk** v euro v rámci jednotného trhu EU musí být **stejně jako poplatky za platební styk** v euro v rámci jednoho členského státu. Nařízení se nevztahuje na přeshraniční platby prováděné mezi institucemi na jejich vlastní účet (*článek 1*).
- Nařízení platí **od 1. července 2002** pro poplatky spojené s platbami prostřednictvím platebních karet a výběrem z bankomatů **až do výše 12 500 euro**. Od 1. července 2003 platí požadavek stejných poplatků pro eurový národní i přeshraniční platební styk (v EU) i pro běžné převody v objemu do 12 500 euro. **Od 1. ledna 2006** se hranice pro platby platebními kartami, výběry z bankomatů i pro běžné převody posouvá na maximálně **50 000 euro** (*článek 3*).
- Klienti (spotřebitelé) musí být **řádně a s dostatečným předstihem informováni o poplatcích**, které budou muset v souvislosti s přeshraničním platebním stykem uhradit (*článek 4*).
- Nařízení upravuje povinnost instituce informovat klienty o jejich **čísle účtu ve formátu IBAN a o BIC** instituce prostřednictvím výpisu z účtu (od 1. července 2003). Klientovi ukládá povinnost uvádět na platebním příkazu IBAN příjemce a BIC jeho banky. V případě, že tyto údaje klient bance neoznámí, má právo účtovat klientovi dodatečný poplatek (*článek 5*).
- Směrnice umožňuje rozšíření působnosti **i na další měny kromě euro**, pokud se tak příslušný členský stát rozhodne (*článek 9*). Zatím se připojilo pouze Švédsko, nařízení se tedy **vztahuje i na švédskou korunu**.

Nařízení 2560/2001 je dále rozvinuto **dvěma konvencemi Evropského platebního výboru**, které byly vytvořeny s cílem ulehčit bankám implementaci nařízení do praxe a současně představují další krok k vytvoření Jednotné eurové platební oblasti (SEPA). Obě konvence vstoupily v platnost 1. července 2003 a jsou pro banky dobrovolné.

1. CredEuro

Tato konvence upravuje standardní schéma platebního styku, které má zajistit **efektivní a levné zpracování retailových přeshraničních plateb v euro** za předpokladu, kdy banka příkazce i banka příjemce sídlí v členské zemi EU. Konvence zajišťuje nízké náklady na zpracování a fixní celkovou dobu provedení převodu od příkazce k příjemci, tedy tři bankovní pracovní dny následující po datu akceptace platebního příkazu bankou příkazce.

2. ICP (Interbank Convention on Payments)

Platba v rámci této konvence **musí splňovat požadavky STP** (straight through processing): na příkazu musí být uveden IBAN příjemce, BIC banky příjemce, maximální částka je 50 000 euro, příkaz nesmí obsahovat žádné další instrukce a řídí se poplatkovou dispozicí SHA (odesílatel i příjemce nesou poplatky své banky).

5 principů ICP:

1. odesílatel i příjemce nesou poplatky své banky,
2. částka musí být převedena v plné výši (banka si nesmí srazit žádný poplatek),
3. platba splňuje STP kritéria (v případě, že nejsou dodržena, banka příjemce si za zpracování může účtovat dodatečný poplatek za tzv. NON-STP zpracování),
4. pravidla pro odmítnutí/vrácení převodu,
5. pravidla pro zúčtování poplatků (např. 1x měsíčně).

Současný právní rámec platebních systémů v EU vykazuje **řadu nedostatků**. Právní akty se **vzájemně překrývají**, v některých případech dokonce **odporují** a jsou celkově **příliš složité**.

Doporučení 97/489/ES je nezávazné a některé členské státy ho do národní legislativy převedly neúplně. Navíc po přijetí nařízení 2560/2001/ES se některá pravidla požadovaná směrnicí i doporučením jeví jako **zastaralá, neodpovídající současnému vývoji na trhu**.

Celkově jsou však nedostatečná. Regulace, zejména prostřednictvím nařízení o přeshraničních platbách v euro, sice přiblížila ceny přeshraničních plateb na úroveň ekvivalentních domácích plateb, ale **nejde dostatečně daleko, aby vytvořila jednotnou platební oblast**. Klienti si nemohou vybrat jeden účet a jednu platební kartu pro celou Evropskou unii. **Standardy a obchodní praktiky se v jednotlivých zemích liší**. Produkty, formuláře a služby se stále odlišují a většinou jsou omezeny národními hranicemi. Některé nástroje platebního styku, jako jsou například inkasa, přes hranice vůbec nefungují. To vše vede k tomu, že přeshraniční platby představují pouze 3 % všech platebních transakcí.

3. Nový právní rámec – návrh Evropské komise

Jak je uvedeno výše, zejména nařízení 2560/2001/ES vedlo k pokroku pro vytvoření **Jednotné platební oblasti v EU**. Přínosným se ukázalo být i zavedení evropské měny euro v roce 1999 (a hotovostně v roce 2002) a vytvoření celoevropského vypořádacího systému **TARGET** (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer = transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase) Evropskou centrální bankou.

Dosažený **pokrok je však nedostatečný**, neboť řada právních i technických bariér stále brání spotřebitelům, podnikům i poskytovatelům služeb platebního styku ve využívání všech pozitivních efektů jednotného trhu bezhotovostních plateb.

Existující právní rámec pro platební styk, který je založen na **kombinaci rozdílných národních pravidel a nekompletní právní úpravy na evropské úrovni**, je matoucí, vede k fragmentaci vnitřního trhu EU a díky tomu neumožňuje realizovat možné úspory. To odrazuje banky a další poskytovatele platebních služeb od vytváření potřebné pan-evropské platební infrastruktury. Odstranění technických a právních překážek by mělo zajistit efektivní platební služby, konkurenci mezi poskytovateli za stejných podmínek, adekvátní ochranu klientů, bezpečnost plateb a garantovat právní jistotu všech zúčastněných subjektů.

Proto Evropská komise v prosinci roku 2003 přišla s **konzultačním materiálem k Novému právnímu rámci** (New Legal Framework) **pro platby na vnitřním trhu**. Po vyhodnocení konzultačního procesu, v jehož rámci se k návrhům měly možnost vyjádřit všechny zainteresované strany, v prosinci 2005 předložila konkrétní legislativní dokument – **návrh Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu**. Ta vytváří nezbytný právní základ pro vytvoření Jednotného eurového platebního prostoru (Single Euro Payments Area – SEPA) navrhovaného Evropským platebním výborem (European Payments Council – EPC).

Směrnice se **zaměřuje na elektronické platební prostředky**, které jsou alternativou drahému hotovostnímu platebnímu styku a stimulují spotřebitelskou poptávku a hospodářský růst. Např. podle studie společnosti VISA International z roku 2004 každé desetiprocentní zvýšení podílu používání elektronických plateb v ekonomice vede k růstu spotřeby o půl procenta.

Harmonizace právního rámce a z ní plynoucí standardizace a konsolidace platebního styku povede k úsporám z rozsahu, které Evropská komise odhaduje na **50-100 miliard euro ročně**.

Návrh Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu

<http://register.consilium.eu.int/pdf/cs/05/st15/st15625.cs05.pdf>

Navrhovaná směrnice poskytne **jednodušší a plně harmonizovaný právní rámec**, když nahradí směrnici 97/5/ES o přeshraničních převodech, doporučení č. 87/598/EHS o evropském kodexu chování v oblasti elektronického platebního styku, č. 88/590/EHS o platebních systémech a vztahu mezi držiteli a vydavateli platebních karet a č. 97/789/ES o operacích prováděných elektronickými platebními prostředky, dále pak článek 8 směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku a článek 8 směrnice 2002/65/ES o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku.

Směrnice je **závazným právním dokumentem**, který musí být převeden do národní legislativy, aby po svém schválení začal platit. Směrnice je schvalována v tzv. **spolurozhodovací proceduře**, kdy se na jejím znění musí shodnout Rada EU i Evropský parlament. Proto její **schválení** nenastane v brzké době a očekáváme ho **až během roku 2007**.

Nejdůležitější body úpravy navrhované směrnice:

1. Obsah, rozsah a definice

- Jsou definovány čtyři kategorie institucí, které mohou poskytovat služby platebního styku: (i) úvěrové instituce (banky), (ii) instituce elektronických peněz, (iii) banky poštovních úřadů, (iv) ostatní fyzické i právnické osoby, které získají autorizaci k poskytování služeb platebního styku (*článek 1*).
- Směrnice se týká těch služeb platebního styku (stanovené v příloze), kde jejich poskytovatel sídlí v EU: vklady a výběry hotovosti z bankovního účtu, příkazy k úhradě, příkazy k inkasu, transakce platebními kartami či jinými elektronickými penězi, transakce internetbankingu, homebankingu či telebankingu a další (*článek 2*). Naopak čistě hotovostní platební styk či platby šeky nejsou předmětem úpravy (*článek 3*).
- Úprava pokrývá platby ve všech měnách EU (nejen euro) a většina požadavků se týká převodů max. do 50 000 euro či ekvivalentní částky v jiné měně (*článek 2*).

2. Právo poskytovat platební služby veřejnosti

- Tato část definuje požadavky, které musí být v písemné podobě předloženy poskytovatelem platebního styku k získání povolení, např.: druh plánovaných platebních služeb, podnikatelský plán s rozpočtem, popis administrativních a účetních procedur, pravidel řízení rizika a další (*článek 5*).
- Pokud žádost poskytovatele platebního styku splňuje všechny podmínky, musí mu být uděleno povolení poskytovat služby. Povolení poskytovat platební styk v jednom členském státě platí automaticky bez dodatečné autorizace ve všech členských státech (tzv. princip jednotného evropského pasu). Členské státy EU musí zajistit uznávání povolení poskytovatelů platebního styku z jiných členských států (*článek 6*).
- Povolení k poskytování platebního styku bez podstoupení autorizační procedury mohou získat i malí poskytovatelé platebního styku, pokud je to ve veřejném zájmu, např. z důvodu implementace opatření proti praní špinavých peněz či financování terorismu. Zde se jedná o aplikaci VI. doporučení mezinárodní organizace proti praní špinavých peněz a financování terorismu FATF (Financial Action Task Force), které si klade za cíl umožnit přechod některých nelegálních poskytovatelů platebního styku z šedé ekonomiky do oficiálního sektoru. Na takové poskytovatele se však nevztahuje princip jednotného evropského pasu (*článek 21*).
- Směrnice uvádí požadavky kladené na členské státy, aby udržovaly registr poskytovatelů platebního styku (*článek 8*), dodržovaly stanovené lhůty při přijetí žádosti o autorizaci (*článek 7*), požadovaly po poskytovatelích platebního styku archivaci všech záznamů o službách a provedených transakcích po rozumnou dobu, ne však delší než 5 let (*článek 13*), apod.
- Členské státy rovněž musí vytvořit speciální orgán na implementaci požadavků směrnice, zajistit adekvátní a přiměřený dozor, spolupracovat a dodržovat stanovené lhůty v oblasti výměny informací s relevantními orgány v ostatních členských státech, apod. (*články 15, 16 a 19*).

3. Transparentnost a požadavky na informace

- Direktiva upravuje jak jednotlivé platební transakce, tak i rámcové smlouvy o platebním styku. Pro každou kategorii pak vyžaduje poskytování adekvátních informací.
- Tato část směrnice stanovuje, co musí být součástí sdělených podmínek platebního styku: popis povinností a závazků poskytovatele i uživatele platebního styku, jaké informace a identifikátory musí uživatel platebního styku poskytnout pro provedení transakce, doba provedení platební transakce, dostatek peněžních prostředků na účtu příkazce, stanovení okamžiku přijetí příkazu k převodu, všechny poplatky, jaké právo a jaké soudy budou rozhodné pro případné řešení sporů, apod. (*článek 26*). Kromě toho udává seznam informací, které musí být poskytnuty příkazci a příjemci po přijetí příkazu, resp. po obdržení peněžních prostředků (*články 27 a 28*).
- U rámcové dohody o platebním styku platí některé další podmínky: např. technické požadavky na pravidelnou komunikaci poskytovatele a uživatele, právo uživatele na úvodní dohody o poskytování platebního styku, jaké kurzy a sazby budou uplatněny na platební převody, apod. (*článek 31*). Směrnice také uvádí, jak změnit či zrušit rámcovou dohodu o platebním styku (*články 33 a 34*). V případě mikroplateb do 50 euro platí zjednodušený režim (*článek 38*).
- Směrnice rovněž stanovuje, jaké informace musí být dány příkazci po akceptování příkazu (reference k identifikaci platby, případně údaje týkající se příjemce, částku platební transakce a poplatky související s ní, případně směnný kurz – *článek 27*), resp. příjemci po obdržení peněžních prostředků od příkazce (reference k identifikaci platební

transakce a osoby příkazce, celou částku poslanou příkazcem, velikost transakčních poplatků, případně směnný kurz – *článek 28*).

4. Práva a povinnosti uživatelů i poskytovatelů platebního styku

- Směrnice zde stanovuje podmínky autorizace platby ze strany příkazce prostřednictvím platebního ověřovacího nástroje: příkazce ho musí používat v souladu s návodem a v případě ztráty musí ihned informovat poskytovatele platebního styku (*článek 46*); poskytovatel musí zajistit, aby ověřovací prvky příkazce nemohly být zneužity třetí osobou, nesmí příkazci posílat nevyžádané platební ověřovací nástroje, apod. (*článek 47*). Směrnice rovněž upravuje podmínky řešení sporů o autorizaci uskutečněné platby (*článek 48*).
- V případě neautorizované platby má poskytovatel platebního styku povinnost bezodkladně refundovat příkazci částku neautorizované platby. Může být sjednána i určitá finanční kompenzace (*článek 49*). Klient zase nese veškerou ztrátu až do výše 150 euro (členské státy ji mohou snížit) vyplývající z použití ztraceného či ukradeného ověřovacího nástroje, ke které došlo před splněním oznamovací povinnosti vůči poskytovateli. To neplatí pokud jednal podvodně nebo s hrubou nedbalostí (*článek 50*). Tato ochrana klientů neplatí pro podniky větší než mikropodniky (tedy s počtem zaměstnanců větším než 10 a zároveň ročním obratem přes 2 miliony euro nebo s bilanční sumou přes 2 mil. euro), neboť mají dostatečné kapacity pro zhodnocení rizika neautorizované platby (*článek 51*).
- Příkazce i poskytovatel platebního styku mají možnost si sjednat maximální strop pro prováděné platby a navíc i v rámci tohoto stropu může poskytovatel platebního styku zablokovat platbu v případě podezření na podvodné jednání (*článek 43*). Vnitřní záznamy platebního styku pak musí být archivovány po dobu nejméně jednoho roku (*článek 44*).
- V případě odmítnutí vykonat platební příkaz musí poskytovatel platebního styku příkazce informovat o důvodech odmítnutí bez zbytečných odkladů - nejpozději do tří dnů (*článek 55*).
- Pokud je platební styk ve stejné měně členského státu a poskytovatelé platebního styku jsou z EU, členský stát musí zajistit, aby byly transakční poplatky uvaleny na příkazce i příjemce jejich poskytovateli platebního styku (*článek 57*). Členský stát musí rovněž zajistit, aby stejná částka odeslaná z účtu příkazce dorazila na účet příjemce. Příjemce si však může toto pravidlo upravit odlišně, pokud si to dohodne se svým poskytovatelem (*článek 58*).
- Pokud jsou poskytovatelé platebního styku z EU, musí členský stát při platební transakci iniciované příkazcem (příkaz k úhradě) zajistit, aby byly peněžní prostředky převedeny z účtu příkazce na účet příjemce nejpozději do konce prvního pracovního dne, který následuje po okamžiku přijetí příkazu. Do konce roku 2009 se může plátce a jeho poskytovatel platebního styku dohodnout na maximálně třech dnech (*článek 61*). To se netýká devizové konverze a mikroplateb (do částky 50 euro). U platebních transakcí iniciovaných příjemcem (příkaz k inkasu) je obecně stanovena rovněž jednodenní lhůta, pokud se příjemce a poskytovatel platebního styku nedohodnou jinak (*článek 61*). V případě vkladu peněžních prostředků na účet klienta musí jeho poskytovatel platebního styku zaručit, že budou připsány nejpozději následující pracovní den (*článek 63*). U vnitrostátního platebního styku může členský stát požadovat ještě kratší lhůtu, než kterou požaduje směrnice (platí pro vklady i převody peněžních prostředků – *článek 64*).
- Poskytovatel platebního styku příjemce musí přijaté prostředky od příkazce příjemci poskytnout neprodleně po jejich obdržení a jejich uvolnění nesmí podmiňovat dodatečnými poplatky (*článek 65*).
- Členské státy musí ustavit pravidla pro efektivní a přiměřené sankce za neplnění povinností vyplývajících z této směrnice (*článek 73*). Kromě toho se členské státy založí o to, aby byly stanoveny procedury, které umožní uživatelům platebních služeb a dalším zainteresovaným stranám (např. spotřebitelským institucím) evidovat stížnosti na nedostatečnou implementaci opatření z této směrnice (*článek 72*), a postupy pro mimosoudní vyrovnání sporů pramenících z práv a povinností daných touto direktivou. U přeshraničních sporů členské státy zajistí, aby zodpovědné orgány spolupracovaly (*článek 75*).

5. Změny a platební výbor

- S cílem zohlednit budoucí technologický a tržní vývoj v oblasti platebních služeb a zajistit shodné implementace směrnice v členských státech, Evropská komise může rozšířit oblast plateb, na které se směrnice vztahuje, a přijmout některá další opatření. V tom jí pomůže Platební výbor (Payments Committee) skládající se ze zástupců členských zemí (*článek 76 a 77*).

6. Závěrečná opatření

- Do dvou let od převzetí směrnice do národní legislativy členskými státy Evropská komise vypracuje zprávu o provádění této směrnice (*článek 79*).

- Členské státy povolí subjektům, které začaly podnikat ještě před vstupem této směrnice v platnost, provozovat činnost poskytovatelů platebních služeb ještě po dobu 18 měsíců od převedení směrnice do národního práva (*článek 80*).
- Členské státy převedou směrnici do národního práva do 12 měsíců od jejího schválení (*článek 85*).

4. Jednotná eurová platební oblast (SEPA)

Pro realizaci plného potenciálu jednotného trhu v oblasti platebního styku hraje **stěžejní úlohu samotné bankovníctví**. Jsou to poskytovatelé platebního styku, kteří budou muset nalézt nejlepší cestu k integraci fragmentované platební infrastruktury a odlišných produktů platebního styku s cílem profitovat z potenciálních úspor a nabízet novou technologicky vyspělou a efektivní platební technologii.

Návrh Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu vytváří **nezbytný právní základ pro vytvoření Jednotného eurového platebního prostoru SEPA**. Hlavní role zde však zůstává bankám a ostatním provozovatelům platebního styku, kteří se pro tento účel sdružili v **Evropském platebním výboru** (European Payments Council – EPC).

Evropský platební výbor

Evropský platební výbor je **rozhodovací a koordinační orgán evropského bankovníctví v oblasti platebního styku**, jehož účelem je vytvoření SEPA. Výbor vznikl z iniciativy evropských bankovních sdružení EACB (European Association of Cooperative Banks), ESGB (European Savings Banks Group), FBE (European Banking Federation), EBA (Euro Banking Association) a 42 evropských bank v červnu 2002 v reakci na existenci společné měny euro a vydání nařízení 2560/2001/ES o přeshraničních platbách v euro.

Cílem Evropského platebního výboru je vytvoření takových systémových řešení, která umožní občanům eurozóny a výhledově celé "Evropy" (tu EPC chápe jako EU plus Island, Norsko, Lichtenštejnsko a Švýcarsko) provádět základní transakce platebního styku ve společné měně **"s jedním účtem a jednou platební kartou v kterékoli zemi za stejných poplatkových a termínových podmínek jako v zemi domovské"**. Záměr realizace SEPA byl specifikován v Bílé knize: „Eurozóna – naše jednotná platební oblast“ a v Chartě EPC v roce 2002 touto deklarací: „My, evropské banky a evropské asociace sektoru poskytování úvěrů:

- sdílíme společnou vizi, že platby v eurozóně jsou domácí platby,
- spojujeme síly k implementaci této vize ve prospěch evropských spotřebitelů, průmyslu a bank, a tudíž
- zahajujeme naši Jednotnou platební oblast.“

SEPA je oblast, kde občané, společnosti a ostatní ekonomické subjekty jsou schopni posílat a získávat eurové platby v Evropě – lhostejno jestli v rámci jednoho státu nebo přes hranice – za stejných základních podmínek, práv a povinností, **bez ohledu na jejich sídlo**.

Zatímco se tato definice odkazuje na Evropu v širším slova smyslu, zavedení **SEPA bude prioritní pro eurozónu**. V Evropě mimo eurozónu bude možnost zúčastnit se euro platebních systémů a přijmout standardy a postupy Jednotné evropské platební oblasti (SEPA), a tím přispívat k vytvoření jednotného vnitřního trhu v platbách.

Hotovost – společná evropská měna euro – už v rámci eurozóny panevropská je. K dosažení SEPA se musí stát panevropskými i bezhotovostní transfery typu **kreditních převodů, přímého debetu a operací platebními kartami**.

Cestovní mapa k SEPA 2004-2010

Již od svého založení Evropský platební výbor spolu s bankovním odvětvím výrazně přispěl k vytváření SEPA prostřednictvím přijetí několika rezolucí a doporučení. Například během prvních devíti měsíců fungování Výbor zavedl **CredEuro** - první panevropský automatizovaný clearing pro přeshraniční kreditní transfery do částky 12 500 euro, jenž požaduje připsání na účet příjemce **do tří dnů** (ECB tlačí na zavedení nového standardu **PriEuro**, který zrychlí platby na úroveň domácích a do roku 2007 by měl zajistit vypořádání převodu ve stejný den), a Mezibankovní konvenci o platbách (**ICP**), která umožňuje připsání celé zasílané částky na účet příjemce (viz výše). Od července 2003 začalo fungovat první panevropské clearingové centrum (Pan-European Automated Clearing House – PE-ACH), kterým je systém STP2.

Pokrok je však nedostatečný, stále přetrvávají rozdíly mezi domácím a přeshraničním platebním stykem v rámci jedné země a mezi jednotlivými domácími platebními systémy v různých zemích.

Novým impulsem k pokroku prací na zavedení SEPA byla tzv. **Cestovní mapa k SEPA na období 2004 – 2010**, která byla přijata v prosinci 2004 a v loňském roce byla dále aktualizována.

Cestovní mapa se soustředí na pokrok v dosažení Jednotné eurové platební oblasti prostřednictvím zavedení třech klíčových platebních schémat pro:

- přeshraniční finanční převody (**Credit Transfers**),
- přeshraniční přímá inkasa (**Direct Debits**),
- evropské platební debetní karty (**Debit Cards**).

Tato schémata se mají stát **nástrojovým jádrem platebního styku v SEPA**, které budou banky implementovat a poskytovat svým klientům. Bylo přijato rozhodnutí, že se schémata (rámce) oddělí od platební infrastruktury.

Platební schémata (rámce) Jednotné eurové platební oblasti jsou definována jako **společná sada pravidel a postupů** pro zajištění a provoz platebních nástrojů SEPA odsouhlasených na mezibankovní úrovni. Platební schémata budou řízena neziskovou speciální bankovní institucí, která ještě musí být ustavena.

Mezibankovní transakční provoz platebních systémů má být v prostředí SEPA zprostředkováván **nezávislými a volitelnými operátory** – poskytovateli služeb platebního styku podle stanovených systémových pravidel. Mohou jimi být například současná clearingová pracoviště nebo domácí či nadnárodní operátoři zajišťující zpracování platebních transakcí různých systémů.

V zásadě budou existovat dvě fáze zavádění Jednotné eurové platební oblasti. **V první fázi** po zahájení fungování platebních nástrojů SEPA je mohou klienti používat pro přeshraniční i domácí platební styk. Domácí platební instrumenty zůstanou k dispozici, oba systémy budou po přechodnou dobu fungovat vedle sebe. **Ve druhé fázi** domácí platby budou postupně přecházet na panevropská platební schémata.

Konečným krokem by mělo být **zrušení nadbytečných národních infrastruktur platebního styku a jejich transformace do panevropských**, protože udržování dvou systémů v přechodném období bude nákladné. Klienti budou provádět všechny svoje eurové platby - národní i přeshraniční - v jednom formátu a z jednoho účtu, což jim přinese nemalé úspory nákladů. Občané zase ocení zejména panevropské platební karty, které by mohly být snadno a za stejných podmínek používány v kterémkoli obchodě nebo bankomatu po celé eurozóně.

Obecný časový plán předpokládá realizaci projektů systémů SEPA ve **třech základních etapách**:

1. Návrh a základní specifikace systémů 2004-2005
2. Implementace a pilotní provozy 2006-2007
3. Koexistence a postupná adaptace dosavadních systémů 2008-2010

Z časového harmonogramu vyplývá, že Evropský platební výbor plánuje uvést do provozu všechna tři panevropská platební schémata (finanční převody, přímé inkaso, platební karty) **od ledna 2008** a předpokládá, že většina klientů je začne **používat do roku 2010**. Přesnější pravidla pro jejich fungování by měla být zveřejněna v nejbližší době.

Ačkoliv SEPA předpokládá zavádění panevropských nástrojů platebního styku nejprve v zemích eurozóny, v době jejich implementace bude přechod na euro aktuální i pro Českou republiku (oficiální strategie vlády a ČNB počítá se vstupem do eurozóny v roce 2010). Proto je vysoce účelné se vývoje SEPA a platebních produktů účastnit od samého počátku. Je pozitivní konstatovat, že se tak již děje. **České banky** se činnosti orgánů a pracovních skupin Evropského platebního výboru účastní **prostřednictvím svých zástupců**. Například zástupce ředitelky úseku platebního styku České spořitelny Karel Vítkovský je členem pracovní skupiny pro hotovost.

Zavedení společné měny euro bylo pro provozovatele platebního styku velkou **změnou i výzvou zároveň**. Nastolení Jednotné eurové platební oblasti bude ještě náročnější. Cílem SEPA není vybudovat jednotnou platební infrastrukturu a jeden platební systém, ale vypracovat společné pro banky závazné standardy. To se bezesporu odrazí ve zvýšení konkurence mezi poskytovateli platebního styku, ke které přispějí i celoevropská legislativní opatření (viz princip jednotného pasu pro poskytovatele platebního styku v celé EU).